

آیت‌الله‌العظمی‌سبحانی

تولید علم زمانی ثمر بخش است که به جامعه منتقل شود

آیت‌الله جعفر سبحانی با تأکید بر رسالت حوزه‌های علمیه در تربیت عالمان و مبلغان دینی گفت: حوزه علمیه قم طی یک قرن گذشته خدمات بزرگی در عرصه حفظ و گسترش معارف دین ارائه کرده و انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران نیز جزئی برکات و ثمرات این حوزه به شمار می‌رود.

به گزارش خبرنگاری حوزه، حضرت آیت‌الله سبحانی پیش از ظهر شنبه ۱۴ شهریور در مراسم افتتاحیه سال تحصیلی ۱۴۰۵–۱۴۰۶ حوزه‌های علمیه که در مدرسه مبارکه فیضیه قم برگزار شد، با اشاره به آیه مبارکه نفر ﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفَعُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفْعٌ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَ لِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ﴾، به تبیین جایگاه علم‌آموزی، تفقه در دین، تبلیغ و تربیت دینی در جامعه اسلامی پرداختند.

ایشان اظهار کردند: این آیه شریفه را می‌توان ناظر بر حرکت جمعی برای کسب دانش، فراگیری معارف دینی و عالم شدن دانست؛ به این معنا که همه مردم یک جامعه نمی‌توانند برای فراگیری علوم و معارف دینی در یک مرکز علمی حضور پیدا کنند، بلکه باید گروهی از هر منطقه برای تحصیل علم و تفقه در دین به مراکز علمی مراجعه کنند و پس از کسب دانش و معرفت، به میان مردم و مناطق خود بازگردند و آنان را هدایت و آموزش دهند.

حضرت آیت‌الله سبحانی با بیان اینکه این منطق، یکی از مبانی مهم در شکل‌گیری حوزه‌های علمیه در طول تاریخ بوده است، افزودند: طبیعی است که همه مردم ایران نمی‌توانند برای فراگیری علوم دینی به شهر مقدس قم بیایند؛ ازاین‌رو لازم است از هر استان و منطقه، گروهی برای تحصیل علوم دینی به حوزه علمیه قم مراجعه کنند و پس از طی مراحل علمی و کسب دانش لازم، به مناطق خود بازگردند. این افراد پس از بازگشت به شهرها و مناطق خود، وظیفه دارند آنچه را آموخته‌اند در اختیار مردم قرار دهند و در زمینه آموزش، تبیین و تبلیغ معارف دینی ایفای نقش کنند.

حوزه‌های علمیه؛ مراکز تربیت عالمان و مبلغان

معظم‌له با اشاره به پیشینه تاریخی حوزه‌های علمیه خاطرنشان کردند: این سنت علمی و آموزشی در طول قرن‌ها استمرار داشته و حوزه‌های علمیه همواره یکی از مهم‌ترین مراکز تربیت عالمان، و مبلغان و اندیشمندان دینی بوده‌اند. طلاب علوم دینی در این مراکز، ضمن فراگیری علوم اسلامی، با معارف دینی، مبانی اعتقادی، احکام و آموزه‌های اسلامی آشنا می‌شوند و پس از تکمیل تحصیلات خود، برای انجام وظایف دینی و اجتماعی به نقاط مختلف اعزام یا به مناطق خود بازمی‌گردند.

این مرجع تقلید با اشاره به نقش حوزه علمیه قم در این مسیر، اظهار کردند: مرحوم آیت‌الله‌العظمی حاج‌شیخ عبدالکریم حائری یزدی رحمته‌الله در سال ۱۳۹۱ شمسی حوزه علمیه قم را تأسیس کردند و از آن زمان، این حوزه به یکی از مهم‌ترین مراکز علمی و دینی جهان تشیع تبدیل شد.

یک قرن فعالیت علمی و دینی حوزه علمیه قم

ایشان ادامه دادند: حوزه علمیه قم طی این یک قرن، به مرکزی برای تربیت علما، فضلا و مبلغان تبدیل شده و آثار و برکات فراوانی برای ایران و حتی خارج از کشور به همراه داشته است.

حضرت آیت‌الله سبحانی با بیان اینکه دامنه فعالیت حوزه علمیه قم محدود به یک منطقه یا کشور نبوده است، گفتند: عالمان و دانش‌آموختگان این حوزه در طول سالیان متمادی در مناطق مختلف کشور و همچنین در دیگر کشورها حضور یافته و به ترویج، آموزش و تبیین معارف اسلامی پرداخته‌اند.

معظم‌له تأکید کردند: حوزه علمیه قم در طول یک قرن گذشته خدمات بزرگی در عرصه حفظ و گسترش دین داشته است و شخصیت‌های علمی و دینی فراوانی در این حوزه تربیت شده‌اند که هر یک در دوره‌ای از تاریخ، در پاسداری از معارف اسلامی و هدایت جامعه نقش‌آفرین بوده‌اند.

انقلاب اسلامی؛ از برکات حوزه علمیه قم

حضرت آیت‌الله سبحانی همچنین انقلاب اسلامی و جمهوری اسلامی ایران را از جمله برکات حوزه علمیه قم دانستند و اظهار کردند: حوزه علمیه قم در طول یک قرن گذشته شخصیت‌هایی را تربیت کرده است که در حفظ و تقویت باورهای دینی مردم ایران و حتی دیگر ملت‌ها نقش مهمی ایفا کرده‌اند. بخشی از آثار و برکات این حرکت علمی و دینی را می‌توان در شکل‌گیری جریان‌های فکری و اجتماعی مؤثر در جامعه و در نهایت پیروزی انقلاب اسلامی مشاهده کرد.

این مرجع تقلید خاطرنشان کردند: استمرار فعالیت‌های علمی، آموزشی، پژوهشی و تبلیغی حوزه‌های علمیه می‌تواند زمینه‌ساز

رشته‌های تخصصی، زمینه را برای تحصیل منظم و متمرکز طلاب در فقه و اصول نیز فراهم کرد و اجازه نداد که گسترش رشته‌های تخصصی موجب تضعیف آموزش‌های اصلی حوزه شود. ایشان تصریح کردند: فقه و اصول، از ارکان اساسی نظام آموزشی حوزه‌های علمیه به شمار می‌رود و طلاب باید در این دو عرصه، آموزش عمیق، مستمر و منسجمی داشته باشند. بنابراین، برنامه‌ریزی آموزشی باید به نحوی باشد که ساعات و فرصت کافی برای تحصیل جدی و متمرکز در این دروس اختصاص یابد.

ضرورت برنامه‌ریزی منسجم برای سال تحصیلی جدید

حضرت آیت‌الله سبحانی در ادامه بر ضرورت بازنگری و دقت بیشتر در برنامه‌ریزی آموزشی حوزه‌های علمیه تأکید کردند و گفتند: در برنامه‌ریزی سال تحصیلی جدید باید به‌گونه‌ای عمل شود که از یک سو ظرفیت‌های جدید و رشته‌های تخصصی حوزه تقویت شود و از سوی دیگر، آموزش‌های پایه و اصلی، به‌ویژه فقه و اصول، با قوت و تمرکز بیشتری دنبال شود. باید تلاش شود همه برنامه‌های حوزه در خدمت رسالت اصلی آن، یعنی تربیت عالمان و طلاب توانمند و برخوردار از بنیه علمی قرار گیرد و هیچ برنامه‌ای نباید به قیمت آسیب‌دیدن روند تحصیل و آموزش طلاب تمام شود.

تبلیغ و وعظ نباید در حاشیه باشد

حضرت آیت‌الله سبحانی با اشاره به اهمیت جایگاه تبلیغ در ساختار فعالیت‌های حوزه‌های علمیه اظهار کردند: نباید تبلیغ و وعظ را دست‌کم بگیریم؛ بلکه توجه به این عرصه باید در کنار سایر رشته‌های تخصصی حوزه مورد اهتمام جدی قرار گیرد. ایشان با بیان اینکه تولید علم و معارف دینی زمانی می‌تواند آثار اجتماعی و فرهنگی خود را نشان دهد که به جامعه منتقل شود، افزودند: فقیه را می‌توان به کسی تشبیه کرد که غذا را آماده و طبخ می‌کند؛ اما اگر این غذا به دست مردم نرسد، زحمتی که برای تهیه آن کشیده شده است، عملاً نمی‌تواند مورد استفاده قرار گیرد و فایده‌ای برای جامعه نخواهد داشت.

معظم‌له ادامه دادند: در حوزه‌های علمیه، علما و فقها به تولید و تبیین معارف، احکام و اندیشه‌های دینی می‌پردازند، اما بخش مهم دیگری که نباید از آن غفلت شود، رساندن این معارف به مردم و تبدیل آن به زبانی قابل فهم برای عموم جامعه است.

مبلغان؛ حلقه ارتباطی حوزه و جامعه

حضرت آیت‌الله سبحانی با تأکید بر نقش مبلغان در انتقال معارف دینی به جامعه تصریح کردند: مبلغان باید معارف و اندیشه‌هایی را که در حوزه‌های علمیه تولید و تبیین می‌شود، با زبانی روان، قابل فهم و متناسب با نیازهای مردم در اختیار جامعه قرار دهند. ایشان افزودند: اگر میان تولید معارف دینی و انتقال آن به مردم فاصله ایجاد شود، بخش قابل توجهی از ظرفیت علمی و فکری حوزه نمی‌تواند به درستی در جامعه اثرگذار باشد؛ ازاین‌رو، تبلیغ را باید یکی از ارکان مهم و اثرگذار در تحقق رسالت اجتماعی حوزه‌های علمیه دانست.

معظم‌له با اشاره به اینکه گاهی یک سخنرانی، موعظه یا بیان ساده و قابل فهم می‌تواند تأثیر عمیقی بر زندگی افراد داشته باشد، خاطرنشان کردند: نمونه‌های فراوانی وجود دارد که نشان می‌دهد فعالیت تبلیغی و ارتباط مستقیم روحانیون با مردم می‌تواند زمینه‌ساز هدایت و تقویت باورهای دینی در جامعه باشد.

روایت آیت‌الله سیدان از تأثیر مواعظ مرحوم کافی

حضرت آیت‌الله سبحانی برای تبیین اهمیت تبلیغ و نقش آن در زندگی مردم، به خاطره‌ای از آیت‌الله سیدان اشاره کردند و گفتند: آیت‌الله سیدان، داستانی را نقل می‌کرد که مربوط به حدود ۴۰ یا ۵۰ سال پیش و ایام ماه مبارک رمضان بود. آیت‌الله سیدان نقل می‌کرد که در تهران سوار تاکسی شده بود و متوجه می‌شود راننده تاکسی به سخنرانی یکی از روحانیون گوش می‌دهد. راننده، نوار یکی از سخنرانی‌های مرحوم حجت‌الاسلام والمسلمین کافی رحمته‌الله را پخش کرده بود. آیت‌الله سیدان می‌گفت راننده در همان حال به او گفته بود: «اگر این روحانی و مواعظ او نبود، من تا امروز روزه نمی‌گرفتم؛ اما به واسطه سخنان و مواعظ او، در ماه رمضان روزه می‌گیرم.»

یک نمونه روشن از آثار اجتماعی تبلیغ دینی

معظم‌له با بیان اینکه این خاطره نمونه‌ای روشن از تأثیرگذاری تبلیغ دینی در زندگی افراد است، اظهار کرد: چنین نمونه‌هایی نشان می‌دهد که گاهی یک مبلغ و یک سخنرانی می‌تواند در باور، رفتار و سبک زندگی یک فرد تأثیر بگذارد و او را به انجام یک وظیفه دینی پایبند کند. بنابراین نباید تصور کنیم که تبلیغ و وعظ، فعالیتی فرعی یا کم‌اهمیت در کنار فعالیت‌های علمی و تخصصی حوزه است؛ بلکه تبلیغ می‌تواند ثمره تلاش‌های علمی و معرفتی حوزه را به میان مردم برود و زمینه بهره‌مندی جامعه از این معارف را فراهم کند.

ضرورت تقویت تبلیغ

حضرت آیت‌الله سبحانی در ادامه بر ضرورت توجه جدی به عرصه تبلیغ تأکید کردند و گفتند: لازم است مدیریت حوزه علمیه، بخش تبلیغ را همانند سایر رشته‌های تخصصی مورد توجه جدی‌تر قرار دهد و برای تقویت و توسعه این عرصه برنامه‌ریزی بیشتری داشته باشد.

ایشان خاطرنشان کردند: همان‌گونه که برای رشته‌های تخصصی و علمی حوزه، برنامه‌ریزی، آموزش و تربیت نیرو صورت می‌گیرد، عرصه تبلیغ نیز نیازمند توجه، ساماندهی، آموزش و تربیت مبلغان توانمند است تا بتوانند معارف و اندیشه‌های دینی را به شکلی مؤثر، دقیق و متناسب با نیازهای روز جامعه به مردم منتقل کنند.

حضرت آیت‌الله سبحانی تأکید کردند: توجه به تبلیغ و وعظ، در حقیقت توجه به مرحله انتقال و بهره‌برداری جامعه از معارف و اندیشه‌هایی است که در حوزه‌های علمیه تولید و تبیین می‌شود و از این منظر، این عرصه باید جایگاه شایسته خود را در برنامه‌های حوزه‌های علمیه پیدا کند.

ضرورت گسترش ارتباطات علمی حوزه‌های علمیه با مراکز علمی و حوزوی جهان

این مرجع تقلید بر ضرورت بازتعریف و تقویت مناسبات علمی حوزه‌های علمیه با مراکز علمی، دانشگاهی و حوزوی در خارج از کشور تأکید کردند و اظهار داشتند: حوزه علمیه باید ارتباط خود را با حوزه‌ها و مراکز علمی جهان گسترش دهد و از ظرفیت‌های علمی موجود در کشورهای مختلف برای توسعه و تعمیق مباحث پژوهشی استفاده کند.

ایشان با بیان اینکه فعالیت علمی حوزه نباید در محدوده‌ای بسته و منطقه‌ای دنبال شود، افزودند: لازم است حوزه‌های علمیه در کنار فعالیت‌های علمی و پژوهشی داخلی، حضور و ارتباط مؤثرتری در عرصه علمی بین‌المللی داشته باشند تا امکان تبادل تجربیات، آشنایی با دیدگاه‌های مختلف و شکل‌گیری گفت‌وگوهای علمی میان پژوهشگران فراهم شود. معظم‌له همچنین پیشنهاد کردند هر سال یک موضوع مهم و دارای ظرفیت علمی انتخاب و همایشی بین‌المللی با حضور محققان و اندیشمندان داخلی و خارجی درباره آن برگزار شود.

برگزاری سالانه همایش‌های علمی با حضور پژوهشگران داخلی و خارجی

حضرت آیت‌الله سبحانی با اشاره به ظرفیت حوزه علمیه قم برای تبدیل شدن به مرکزی فعال در تعاملات علمی بین‌المللی تصریح کردند: برگزاری منظم همایش‌های علمی با حضور پژوهشگران داخلی و خارجی می‌تواند زمینه‌ای برای تقویت ارتباطات علمی و ایجاد شبکه‌ای پایدار میان حوزه علمیه قم و دیگر حوزه‌ها و مراکز علمی جهان فراهم کند.

ایشان افزودند: اگر هر سال موضوعی مهم و مناسب برای بررسی علمی انتخاب شود و محققان و اندیشمندان از کشورهای مختلف در این زمینه به ارائه مقاله و دیدگاه بپردازند، حوزه علمیه قم می‌تواند بیش از گذشته به محل تعامل و گفت‌وگوی علمی میان اندیشمندان جهان تبدیل شود. این رویکرد علاوه بر تقویت ارتباطات علمی، می‌تواند به شناسایی مسائل مشترک، بررسی دیدگاه‌های مختلف و فراهم شدن زمینه برای انجام پژوهش‌های مشترک میان مراکز علمی و حوزوی منجر شود.

حضرت آیت‌الله سبحانی با تأکید بر اهمیت انتخاب موضوعات مناسب برای این همایش‌ها خاطرنشان کردند: موضوعات انتخاب‌شده باید ماهیتی علمی داشته و حتی‌الامکان از موضوعات تنش‌زا فاصله داشته باشند تا زمینه گفت‌وگو و همفکری میان پژوهشگران با دیدگاه‌ها و مذاهب مختلف فراهم شود. باید موضوعاتی را انتخاب کنیم که امکان گفت‌وگوی علمی میان اندیشمندان شیعه و اهل سنت و همچنین پژوهشگران داخل و خارج از کشور را فراهم کند. هدف از برگزاری چنین نشست‌هایی باید ایجاد فضای علمی مشترک و فراهم کردن امکان طرح و بررسی دیدگاه‌های مختلف باشد.

موضوعاتی برای گفت‌وگوی مشترک علمی

معظم‌له با اشاره به ظرفیت‌های پژوهشی موجود در مفاهیم بنیادین دینی، موضوعاتی مانند «رب»، «اله»، «عبادت» و «بدعت» را از این مسائل دانستند و افزودند: طرح این مباحث در یک فضای علمی و به دور از رویکردهای تنش‌زا می‌تواند به شناخت دقیق‌تر دیدگاه‌های مختلف و افزایش زمینه‌های تفاهم و گفت‌وگوی علمی میان پژوهشگران مذاهب اسلامی کمک کند. برگزاری نشست‌ها و همایش‌های علمی با محوریت مفاهیم مشترک و مسائل قابل بررسی از منظرهای گوناگون، می‌تواند یکی از راهکارهای مؤثر برای توسعه دیپلماسی علمی حوزه‌های علمیه و تقویت ارتباط میان مراکز علمی و حوزوی جهان باشد.

تأکید بر پژوهش‌های مشترک و تقویت گفت‌وگوی علمی

حضرت آیت‌الله سبحانی در ادامه بر ضرورت حرکت حوزه‌های علمیه به سمت پژوهش‌های جمعی و بین‌المللی تأکید و اظهار کردند: شناسایی موضوعات علمی مشترک و دارای ظرفیت گفت‌وگو، می‌تواند زمینه همکاری میان پژوهشگران حوزه‌های علمیه، مراکز دانشگاهی و علمی داخل و خارج از کشور را فراهم کند.

معظم‌له تصریح کردند: برگزاری همایش‌های بین‌المللی با موضوعات علمی، مشخص و حتی‌الامکان غیرتنش‌زا، در کنار انجام پژوهش‌های مشترک، می‌تواند به گسترش ارتباطات علمی حوزه علمیه قم با مراکز علمی و حوزوی جهان کمک کند و جایگاه قم را به عنوان یکی از مراکز مهم گفت‌وگوی علمی در جهان اسلام بیش از پیش تقویت کند.

حضرت آیت‌الله سبحانی در پایان بر اهمیت برنامه‌ریزی مستمر برای توسعه این ارتباطات تأکید و اظهار کردند: انتخاب موضوعات مناسب، دعوت از محققان و اندیشمندان داخلی و خارجی و فراهم کردن زمینه برای گفت‌وگوی علمی میان آنان، می‌تواند مسیر تازه‌ای را برای تعاملات علمی حوزه‌های علمیه با مراکز علمی جهان ایجاد کند.